

MAISTO SAUGA

Europos maisto saugos politikos tikslai yra dvejopi: saugoti žmonių sveikatą ir vartotojų interesus ir skatinti sklandų Europos bendrosios rinkos veikimą. Todėl Europos Sąjunga rūpinasi, kad maisto produktų ir pašarų higienos, gyvūnų sveikatos, augalų sveikatos ir maisto taršos išorinėmis medžiagomis prevencijos srityse būtų nustatyti kontrolės standartai ir kad jų būtų laikomasi. Sąjunga taip pat reglamentuoja maisto produktų ir pašarų ženklinimą.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43, 114 straipsniai, 168 straipsnio 4 dalis ir 169 straipsnis.

BENDROSIOS APLINKYBĖS

Po kelių maisto ir pašarų krizių (pvz., galvijų spongiforminės encefalopatijos protrūkio ir kilusio išgąščio dėl dioksinų) šio amžiaus pradžioje atlikta esminė ES maisto saugos politikos reforma. Buvo apibrėžtas principas „nuo lauko iki stalo“, užtikrinantis aukšto lygio visų maisto produktų, kuriais prekiaujama ES, tiek pagamintų ES, tiek importuotų iš trečiųjų šalių, visų gamybos ir gaminių platinimo proceso etapų saugą. Šie teisės aktai sudaro kompleksinę ir integruotą taisyklių sistemą, apimančią visą maisto grandinę – nuo pašarų ir gyvulių sveikatos, augalų apsaugos ir maisto gamybos iki perdirbimo, sandėliavimo, vežimo, importo ir eksporto bei mažmeninės prekybos.

LAIMĖJIMAI

A. Bendrieji teisės aktai

Pagrindų reglamente, atsižvelgiant į atsargumo principus (2.5.1), nustatomi ES maisto ir pašarų teisės [bendrieji principai ir reikalavimai](#). Reglamente nustatomas rizikos vertinimo metodas ir bendrosios maisto ir pašarų atsekamumo nuostatos. Juo įdiegta Skubių pranešimų apie nesaugų maistą ir pašarus sistema (RASFF), sudaranti galimybę valstybėms narėms ir Komisijai skubiai keistis informacija ir koordinuoti veiksmus, kurių jos imasi, kai dėl maisto produktų ar pašarų kyla pavojus sveikatai. Juo taip pat įsteigta Europos maisto saugos tarnyba (EFSA), kuriai pavesta vertinti bet kokią su maisto grandine susijusią riziką ir apie ją informuoti. Atlikusi tinkamumo patikrą ir kaip atsaką į Europos piliečių iniciatyvą dėl glifosato ES atliko bendrųjų maisto teisės aktų peržiūrą siekdama padidinti EFSA rizikos vertinimų skaidrumą bei atitinkamų mokslinių tyrimų nepriklausomumą ir pagerinti bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis ekspertų skyrimo ir duomenų teikimo srityje. Bus persvarstyti ir

kiti pagrindiniai teisės aktai, kaip antai teisės aktai dėl naujų maisto produktų, GMO, pesticidų, su maistu besiliečiančių medžiagų ir maisto priedų, siekiant juos suderinti su persvarstytais Bendraisiais maisto produktams skirtais teisės aktais ir padidinti skaidrumą.

B. Maisto produktų higiena

Pagal principą „nuo lauko iki stalo“ 2004 m. balandžio mėn. buvo priimta nauja teisės aktų sistema, žinoma kaip higienos srities teisės aktų rinkinys, kuriame sprendžiami [maisto produktų higienos klausimai](#) ir [nustatomi konkretūs gyvūninės kilmės maisto higienos reikalavimai](#) bei nustatoma Bendrijos [gyvūninės kilmės produktų, skirtų vartoti žmonėms, oficialios kontrolės](#) sistema, kurioje taip pat nustatomos specialiosios taisyklės, taikomos šviežiai mėšai, dvigeldžiams moliuskams, pienui ir pieno produktams. Pagal šį teisės aktų rinkinį tiesioginė atsakomybė už maisto produktų higieną tenka įvairiems maisto grandinės subjektams, taikant savireguliacijos sistemą, kurioje naudojamos rizikos veiksnių analizės ir svarbiųjų valdymo taškų (RVASVT) metodu ir kurios stebėseną, naudojamosi oficialiosios kontrolės priemonėmis, privalo vykdyti kompetentingos institucijos.

C. Maisto tarša

Maisto tarša gali įvykti natūraliai arba dėl auginimo būdų ar gamybos procesų. Siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą yra nustatytas ir reguliariai persvarstomas didžiausias leidžiamas teršalų, tokių kaip nitratai, sunkieji metalai ir dioksinai, kiekis maiste. Liekanų maisto produktuose priežastis gali būti maistiniai gyvūnai, kurie buvo gydyti veterinariniais vaistais ar veikiami pesticidų arba biocidinių produktų. Didžiausia leidžiamoji liekanų koncentracija nustatoma ir atnaujinama periodiškai. ES negali būti parduodami jokie maisto produktai, kuriuose yra nepriimtinas teršalų kiekis.

Be to, yra nustatytos taisyklės, taikomos su maistu besiliečiančioms medžiagoms, pavyzdžiui, vežant ar perdirbant maistą naudojamoms medžiagoms, taip pat pakavimo medžiagoms ir virtuvės arba stalo reikmenims. Atitinkamame [pagrindų reglamente](#) nustatyti bendrieji visoms atitinkamoms medžiagoms ir gaminiams taikytini reikalavimai, kuriais užtikrinama, kad į maistą nepatektų žmonių sveikatai žalingas šių medžiagų sudedamųjų dalių kiekis. Dėl 17 su maistu besiliečiančių medžiagų ir gaminių, išvardytų minėto reglamento I priede, gali būti patvirtintos konkrečios ES priemonės, kuriose būtų pateiktos išsamesnės nuostatos. Pavyzdžiui, plastikuose apribotas bisfenolio A naudojimas gaminant plastikinius buteliukus kūdikiams maitinti.

D. Maisto produktų ženklavimas

Maisto produktų ženklavimo teisinės sistemos paskirtis – užtikrinti, kad vartotojai susipažintų su aiškia, suprantama ir patikima informacija apie gaminių turinį ir sudėtį, siekiant apsaugoti jų sveikatą ir interesus. Pavyzdžiui, alergenai, tokie kaip sojos, gliutimas ar laktozė, turi būti aiškiai nurodomi ant pakuotės. Pagrindinė nuo 2016 m. gruodžio mėn. taikomo naujo Reglamento dėl [informacijos apie maistą teikimo vartotojams](#) naujovė yra reikalavimas gamintojams, tiekiantiems neįpakuotus maisto produktus, pvz., restoranuose ir valgyklose, nurodyti, ar tuose produktuose yra alergenų ir pakaitinių maisto produktų, pvz., daržovių produktų, kurie pakeičia sūrį ar mėsą, taip pat nurodyti neperdirbtos mėsos (tam tikrų rūšių mėsos, išskyrus jautieną, kurios kilmė jau turi būti nurodoma) kilmę. Konkrečiose [kilmės ženklavimo](#) nuostatose

smulkiai išdėstomos taisyklės, pagal kurias reikalaujama (su keletu išimčių) nurodyti fasuotos šviežios, atšaldytos ar užšaldytos kiaulienos, avienos, ožkienos ir paukštienos auginimo ir skerdimo vietą.

Maisto produktų ženklavimas, pateikimas ar reklamavimas neturi klaidinti vartotojų. Nustatytos aiškios leidžiamų teiginių apie maistingumą ir sveikatingumą (tokių kaip „mažai riebalų“ ar „daug skaidulinių medžiagų“ arba pareiškimų apie ryšį tarp maisto ir sveikatos) taisyklės. Tokie teiginiai turi būti pagrįsti moksliniais įrodymais ir juos galima rasti viešame ES registre.

Naujuoju reglamentu dėl [tam tikroms vartotojų grupėms skirtų maisto produktų](#) panaikinama plačios dietinių maisto produktų kategorijos sąvoka ir nustatomos tam tikroms pažeidžiamoms vartotojų grupėms, pvz., kūdikiams ir mažiems vaikams, tam tikromis ligomis sergantiems asmenims ir asmenims, kuriems skirta sumažinto energijos kiekio dieta svoriui kontroliuoti, taikomos taisyklės.

E. Maisto priedai

Maisto priedai, maisto fermentai ar kvapiosios medžiagos – dar žinomi kaip maistą gerinančios medžiagos – tai medžiagos, kurios paprastai vienos nevirtamos, tačiau yra sąmoningai dedamos į maisto produktus, kad atliktų tam tikras technologines funkcijas, pvz., dažymo, saldavimo ar konservavimo. Nustatytos šių medžiagų leidimo suteikimo, jų naudojimo sąlygų ir ženklavimo taisyklės. Tas pats pasakytina ir apie maisto papildus, pavyzdžiui, vitaminus ir mineralines medžiagas, kurių gali būti dedama į maistą siekiant jį pagerinti arba pabrėžti tam tikras jo maistines savybes, tačiau jie turi būti įtraukti į specialius leidžiamų naudoti medžiagų ir leidžiamų jų šaltinių sąrašus.

F. Gyvūnų ir augalų sveikata

Siekiant užtikrinti maisto grandinės saugą, ES reglamentavimo sričiai priskiriamos bendrosios nuostatos dėl infekcinių ligų ir jų pernešėjų stebėjimo, pranešimo apie juos ir gydymo. [Dabartinė oficialios kontrolės organizavimo teisinė sistema](#) buvo nustatyta siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, taip pat gyvūnų sveikatos ir gerovės taisyklių. 2013 m. gegužės mėn. Komisija pateikė naują teisės aktų rinkinį, į kurį įeina pasiūlymai dėl gyvūnų sveikatos, augalų sveikatos, augalų dauginamosios medžiagos ir oficialiosios kontrolės. Šiame rinkinyje numatytas rizikos analize pagrįstas gyvūnų sveikatos apsaugos metodas, siekiant didinti oficialiosios kontrolės veiksmingumą, kad būtų kiek įmanoma išvengta maisto krizių ir sukčiavimo atvejų. Naujame ES gyvūnų sveikatos teisės akte (Reglamentas dėl [užkrečiamųjų gyvūnų ligų](#)), kuris buvo priimtas 2016 m. kovo mėn. ir turi būti taikomas nuo 2021 m. balandžio mėn., daugiausia dėmesio skiriama gyvūnų ligų prevencijai ir likvidavimui išaiškinant atsakomybės sritis ir užtikrinant ankstyvą ligų nustatymą ir kontrolę. Nauja augalų sveikatos apsaugos tvarka (Reglamentas dėl [apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų](#)) yra skirta pasėlių, vaisių, daržovių ir miškų apsaugai nuo augalų kenkėjų ar ligų patekimo ar išplitimo. Didžioji jo dalis bus taikoma nuo 2019 m. gruodžio mėn., kaip ir [naujasis Oficialios kontrolės reglamentas](#), kuris tuo metu bus taikomas ir augalų sveikatai bei šalutiniams gyvūniniams produktams.

G. Pašarų ir jų ženklavimo srities teisės aktai

Pašarų ūkio subjektai privalo užtikrinti, kad visi jų kontroliuojami gamybos, perdirbimo ir platinimo etapai atitiktų ES [pašarų higienos](#) taisykles, ir garantuoti visišką atsekamumą. Tai apima pašarų importą iš trečiųjų šalių ir eksportą į jas. Šerdami maistinius gyvūnus, ūkininkai privalo užtikrinti, kiek tai pagrįstai įmanoma, kad biologinės, cheminės ir fizinės taršos pavojus būtų kuo mažesnis. Specialiai tam skirtoje direktyvoje nustatomas didžiausias leidžiamas [nepageidaujamų medžiagų gyvūnų pašaruose](#) (įskaitant sunkiuosius metalus) kiekis ir uždraudžiama skiesti užterštas pašarines žaliavas. Siekiant užtikrinti aukštą pašarų saugos lygį ir galiausiai visuomenės sveikatos apsaugą ir teikti atitinkamą informaciją naudotojams ir vartotojams, nustatytos [pašarų ženklavimo ir jų pateikimo rinkai](#) taisyklės. Nuostatos dėl [veterinariųjų vaistų](#) ir [vaistinių pašarų](#) buvo atnaujintos dviem naujais reglamentais (atitinkamai reglamentais (ES) [2019/6](#) ir [2019/4](#)).

H. Nauji maisto produktai

Prieš pateikiant rinkai naujus maisto produktus, t. y. maisto produktus, kurie iki 1997 m. gegužės mėn. nebuvo plačiai vartojami ES, turi būti atliktas jų saugos vertinimas. Nuo 2018 m. taikomas [naujas reglamentas](#), palengvinantis prieigą prie naujų maisto produktų drauge išlaikant aukštą maisto saugos lygį. Pagal jį nustatoma supaprastinta centralizuota ES maisto internetinė naujų maisto produktų ir trečiosios šalies tradicinių maisto produktų (kurie ES laikomi naujais maisto produktais) leidimų suteikimo procedūra. Prieš suteikiant leidimą EFSA atlieka centralizuotą mokslinį saugos vertinimą, kuriame apibrėžiamos jų naudojimo sąlygos, įtraukimas į maisto produktų sąrašą ir ženklavimo reikalavimai. Visi nauji maisto produktai, kuriems suteiktas leidimas, bus įtraukti į pozityvų sąrašą. Iki įsigalios konkretūs teisės aktai dėl maisto produktų, pagamintų iš klonuotų gyvūnų, tokie produktai patenka į šio reglamento taikymo sritį ir todėl turi būti atitinkamai ženklinti.

I. Genetiškai modifikuoti organizmai (GMO)

Genetiškai modifikuotas organizmas – tai organizmas, išskyrus žmones, kuriame genetinė medžiaga yra pakeista tokiu būdu, kuris paprastai nepasitaiko poruojantis ir (arba) natūralios rekombinacijos atveju^[1]. Naudojant modernias technologijas augalai gali būti modifikuoti taip, kad, pavyzdžiui, būtų atsparūs ligoms arba kad pagausėtų jų derlius. Laikydamosi atsargumo principo, ES nustatė griežtą teisinę maistui ar pašarams naudojamų GMO auginimo ir pardavimo sistemą. Prieš pateikiant rinkai genetiškai modifikuotus organizmus EFSA kartu su valstybių narių mokslo įstaigomis atlieka mokslinį rizikos vertinimą siekdama įsitikinti, kad nekeliama pavojaus žmonių arba gyvūnų sveikatai ir aplinkai. Gavusi EFSA nuomonę Komisija (kuri gali jos nepaisyti) parengia sprendimo, kuriuo suteikiamas leidimas arba atsisakoma jį suteikti, projektą, dėl kurio kvalifikuota balsų dauguma turi balsuoti iš valstybių narių atstovų sudarytas ekspertų komitetas. Tuo atveju, jei nuomonė nepateikiama, pvz., jei kvalifikuota balsų dauguma nesusidaro nei balsuojant „už“, nei „prieš“, galutinį sprendimą priima Komisija. Visą maistą ar pašarus, kurių sudėtyje yra GMO arba kurie iš jų pagaminti, turi būti įmanoma atsekti ir jie turi būti aiškiai paženklinėti kaip tokie,

[1]Direktyva 2001/18/EB (OL L 106, 2001 4 17).

kad vartotojai galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus. Valstybėms narėms savo teritorijoje leidžiama [apriboti augalų, kurių sudėtyje yra GMO, auginimą arba uždrausti juos auginti](#), net jei tai leidžiama ES lygmeniu.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Po arklienos skandalo ir kitų su maistu susijusių sukčiavimo atvejų Parlamentas ragino nustatyti privalomą reikalavimą nurodyti perdirbtų maisto produktų sudėtyje esančios mėsos kilmę. Parlamentas ir Taryba susitarė dėl naujų taisyklių, kuriomis sugriežtinama oficiali maisto kontrolė siekiant pagerinti maisto produktų atsekamumą ir kovoti su sukčiavimu. Per derybas Parlamentui pavyko sugriežtinti reikalavimų laikymosi užtikrinimo priemones, taikomas sukčiavimo ar klaidinimo atvejais. Be to, Parlamentas ypač budriai stebi dėl klonuotų gyvūnų ir nanomedžiagų ar GMO galintį kilti pavojų vartotojų sveikatai. Jis tikrina pasiūlymų dėl naujų genetiškai modifikuotų augalų, tokių kaip kukurūzai ar sojos, leidimo suteikimo ar atnaujinimo projektus ir reguliariai reiškia prieštaravimus dėl jų.

Įkilus susirūpinimui dėl rizikos, kurią kelia herbicidinės medžiagos glifosato naudojimas žemės ūkyje, 2018 m. Parlamentas nusprendė įsteigti Specialųjį komitetą ES pesticidų autorizacijos procedūros klausimais (PEST). Atliekant bendrųjų maisto srities teisės aktų, kuriais siekiama užtikrinti didesnę skaidrumą visoje maisto grandinėje, peržiūrą Parlamentas stengėsi užtikrinti, kad saugos tyrimai būtų skelbiami prieš suteikiant leidimą pateikti produktą rinkai.

Tina Ohliger
05/2019

